

Toimetuselt

"Me pole kellelegi kurja teinud ja seepärast oleme meie väljaspool vastutust ja süüd." See lause tundub nii eestlaslikult tuttav. Ometigi on see tsitaat hoopis slovaki ajaloodoktori Elena Mannová seekordset talvenumbrit avavast kirjutisest. Tuleb välja, et slovakkide ja eestlaste ühises ajalooteadvuses on hämmastavalt palju ühist. Ajalooliste paralleelide otsingul võib jõuda aga kuni selleni, et Eesti iseseisvuse esimeseks tunnustajaks osutus Nõukogude Vene verine režiim, Slovakkia esimeseks tunnustajaks aga natslik Saksamaa. Sellega aga paralleelid ka lõpevad, küll aga mitte paradoksid. Erinevalt slovakkidest tuli Eestil oma iseseisvuse eest üle aasta just sellesama Venemaaga sõdida, samas kui Müncheni sobing avas tee lühiaegsele Slovakkia Vabariigile, mille peamiseks toetajaks jäigi Saksamaa.

Eesti oma riigi tekkimine oli ime, sest nii palju jõude oli selle vastu ja ega demokraatlik lääski olnud uue riigi tekkimisest vaimustuses. Aleksander Loit annab arhiivimaterjalide põhjal ülevaate Eesti rüütelkonna katsest Eesti iseseisvumine iga hinna eest ära hoida. Miski neil aga ei õnnestunud. Ei tahtnud Saksamaa enam Eestit, ei tulnud midagi välja Balti hertsogiriigist ega näidanud ka Vene impeerium taastamismärke. Viimases hädas pöördusid parunid Rootsi poole, et see võtaks Eesti oma tiiva alla.

Seevastu Venemaa on oma plaanide elluviimisel olnud alati järjekindel. Enn Küngi artiklist võime lugeda, kuidas 1701. aastal anti välja propagandateos, milles tutvustati Vene poole ettekäandeid alustamaks Põhjasõda Rootsiga. Peamisena mainiti tsaar Peeter I ja temas saatkonna solvamisest Riias 1697. a. Seejuures süüdistati eraldi isegi Riia postmeistrilt Vene ja Rootsi vahelise liikluse ebakorrektses korraldamises. Kui neid ettekäandeid poleks olnud, küllap oleks Venemaa midagi muud välja nuputanud, et oma vallutusretke õigustada.

Muide, ka 1940. a. suvel olid Venemaal kõik plaanid Eesti vastu täiemastaabilise sõjakäigu korraldamiseks olemas. Seda tõestavad seekord "Dokumentide ja kommentaaride" rubriigis publitseeritavad Balti laevastiku ja 8. armee dokumendid 1940. aasta juunist-juulist.

Sel aastal möödus ka seitsekümmend aastat Hispaania kodusõja algusest. Võis arvata, et tegu on sündmustega, mis Nõukogude propaganda on tühimuseni ära leierdanud. Näiteks, mis võiks olla südamlikum kui lugu lihtsast idealistlikust eesti poisist Igor Aierist, kes Hispaania kodusõja puhkedes otsustas Hispaania vabaduse eest sõtta minna. Sõja lõppedes naasis ta Eestisse vaid selleks, et üle Eesti-Vene piiri minna ja võidelda Jaapani imperialistide vastu. Selle asemel Nõukogude julgeolekuorganid hoopis arreteerisid Aieri ja lasid tal 1942. aastal keset Nõukogude-Saksa sõda vangilaagris hukkuda.

Vahelduseks militaristlikumatele teemadele saab Tunast lugeda Alveri päeviku teist osa või tunda naudingut taaskohtumisest sajanditaguse suur-nime Georg Brandesega.